מפניני הפרשה - מאמר

מפתח הזהב

"**לב יודע מרת נפשו**" - כל אחד יודע את אשר עבר עליו ועל משפחתו, וכל אחד ואחד מייחל שיתקיים בו "**תכלה שנה וקללותיה - תחל שנה וברכותיה**" - שהשנה הבאה עלינו לטובה תאיר אלינו פניה - תהיה שנת רווחה וכלכלה, שנת בריאות ורפואה, שנת ברכה וישועה, חיים ושובע ושלום. שנה שהכל ילך בה כשורה! אמן ואמן, כן הי רצון!

אולם, מדוע להסתפק בתקווה ובייחול, אם המפתח נמצא בידינו?!! המפתח לאושר, לטובה ולברכה! מפתח נצחי זה, מפורש בתורה הקדושה. בפרשת השבוע: "**ואתה תשוב - ושמעת בקול ה', ועשית את כל מצוותיו אשר אנכי מצווך היום - והותירך ה' אלוקיך בכל מעשה ידך**".

מפרש הספורנו: יתן לך הצלחה יתירה מכל הצלחה קודמת! פרי בטנך - נחת מילדך! ובפרי בהמתך ובפרי אדמתך לטובה!

כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך - כי תשמע בקול ה' אלוקיך לשמור מצוותיו וחוקותיו הכתובה בספר התורה הזה, כי תשוב אל ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך!"

המפתח בידינו - "**כי תשוב אל ה' אלוקיך**"! מי שלא ייעזר בו לפתוח לעצמו ולבני משפחתו עימו - את שערי ההצלחה, שערי האורה והרצון, למה הוא דומה? למשלו של הגאון רבי אברהם ענתבי זצ"ל, ראב"ד ארם צובא.

מעשה באדם שנקלע למצוקה כספית חמורה. חובותיו הלכו ותפחו, והנושים עמדו לעקל כל אשר לו. הלך נבוך ברחוב: מהיכן ישיג את סכום הכסף הדרוש לו לכיסוי חובותיו.

נשא עיניו למרום ושפתיו רחשו תפילה: "ריבונו של עולם, נקלעתי לצרה - אנא ה', הושיעה נא!

וה' שמע את שוועתו ורוח קלה הביאה לרגליו פיסת נייר. גחן והרימה והנה כרטיס הגרלה בידו! עבר ליד דוכן פיס, והסתקרן. מבחוץ תלויה הייתה כרזה, ועליה מספרי הזכיה. הביט בכרטיס והשווה, וראה שזכה בזכיה הגדולה! אך מיד התכרכמו פניו. חשב: "**ומה, האם עלי לנסוע לבית מפעל הפיס, להציג את הכרטיס, ללכת מפקיד לפקיד... לא, חבל על הטירחה!**"

הניח לכרטיס לנשור מבין אצבעותיו, והמשיך בדרכו כשהוא תוהה מהיכן יכסה את חובותיו, ושפתיו ממלמלות בכאב לב: "**ריבונו של עולם, מתי תשמע לתפילתי ותשלח לי ישועה**"...

עד כאן המשל. והוא כל כך מקומם - גם כאשר אנו יודעים, שיתכן שאנחנו למעשה הנמשל...שהרי "כרטיס ההגרלה" בידינו, הכרטיס הזוכה, המזכה בכל טוב! "**ואתה תשוב ושמעת בקול ה'**" – ואז יבואו כל הברכות וישיגונו. מה נדרש מאיתנו? "לסובב את המפתח"! להרהר בתשובה, להקפיד יותר בשמירת התורה והמצוות.

ויש לדעת שזו טירחה קטנה אף יותר מהצגת כרטיס ההגרלה לפדיון! שהרי התורה הקדושה מעידה: "**כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך ולעשותו**". והספורנו מפרש זאת על מצות התשובה.

אין קל ממנה! "בפיך ובלבבך" - להכיר בליבך את חטאך, ולהתחרט, ולהתוודות עליו בפיך - ואחר כך: "לעשותו", לשמור את המצוות ולעשותן. ומובטח, בהבטחה אלוקית, שנזכה על ידי כך בשנה טובה ומאושרת! הבה נאמין את מפתח הזהב, ונפתח לעצמנו שערי אורה!

בין אדם לחבירו

אם רואה אדם את חבירו שהוא עצוב מפני דלותו, או מפני איזה צרה אחרת חלילה ואינו יכול לעזור לו, מצווה על כל פנים לדבר על לבו ולהפיג ממנו את דאגתו וזה נכלל בגמילת חסד.

בכמה מקומות במקורותינו כתוב, שאפילו אם אדם הוא דל ואין ידו משגת לעסוק בגמילות חסד כספית, יוכל להשיג מידה זאת בלא כסף ובלא מחיר, ע"י שידבר על לב העני ויהיו בדברי נחת וחיזוק, וינחמנו ממעשיו ומעיצבון ידיו ויכבדהו, ושכרו גדול מאד שמזומן עבור מצווה זו לחיי העולם הבא.

שואל ומשיב

שאלה: האם יש מקום בראש השנה לתפילות לה' לגבי צרכים אישיים?

תשובה: ממבט על תפילות ראש השנה עולה שעיקר תפילת ראש השנה עוסקת בהמלכת ה' עלינו, ולכן בחתימת הברכה השלישית של תפילת עמידה, במקום לומר "האל הקדוש" אומרים "המלך הקדוש".

וכך נוהגים לומר בכל עשרת ימי תשובה. שינוי זה חשוב מאוד, ולכן מפרן פסק להלכה בשו"ע בסימן תקפב' שאם טעה ולא אמר "המלך הקדוש", לא יצא ידי חובתו ועליו לחזור להתפלל.

בראש השנה מוסיפים בברכה זו תפילות על גילוי מלכותו: "**ובכן יתקדש שמך ה' אלוקינו על ישראל עמך...ויראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הברואים, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם...ותמלוך אתה הוא ה' אלוקינו על כל מעשיך, בהר ציון משכן כבודך, ובירושלים עיר קודשך**".

כמו כן חתימת ברכת החג בכל תפילות ראש השנה היא: "**מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזיכרון**".

ובתפילת המוסף של ראש השנה שהיא תפילה עיקרית, שבה תוקעים בשופר, תקנו חכמים לומר שלוש ברכות: מלכויות זיכרונות ושופרות, והעיקרית שבהן היא "מלכויות", שהיא הראשונה, ובה מזכירים את קדושת היום, וחותמים, כנ"ל. גם ברכת "זיכרונות" עוסקת בכך שה' הוא מלך העולם, ולכן הוא זוכר את כל ברואיו. וכן ברכת "שופרות" עוסקת בגילוי מלכותו בעולם שנעשית ע"י קול השופר, כפי שהיה במעמד הר סיני וכפי שיהיה לעתיד, שע"י תקיעה בשופר גדול יתקבצו כל גלויותינו להשתחוות לה' בירושלים. גם תרועת השופר מבטאת את מלכותו, שמאימתה אנו עומדים לפני ה' בשיברון ותשובה.

יוצא שעיקר עניינו של יום הזיכרון הוא להמליך את הקב"ה בעולם. יכולים היינו מרוב דאגה לעתיד חיינו בשנה הבאה, להקדיש את כל היום לתפילות פרטיות על פרנסה, בריאות וכל שאר דברים שאדם טרוד בהשגתם כל השנה. אולם זוהי סגולתם המיוחדת של ישראל, שרצונם העמוק ביותר, שתתגלה מלכות ה' יתברך, והעולם כולו יתוקן וייגאל. ככל שנזכה לקבל עלינו בראש השנה את מלכותו, בענווה ויראה, בגיל ורעדה, נזכה לשנה טובה ומבורכת.

מפניני הפרשה - רעיון

יעשו כולם אגודה אחת

"**אתם ניצבים כולכם לפני ה' אלוקיכם**..." (פרק כט' ט') בגמרא במסכת ראש השנה אמרו שפירוש "היום" הוא ראש השנה. פסוק זה סמוך לפסוק המסיים של הפרשה הקודמת, כדי ללמדנו, שמי שהשכילו ללמוד תורה ולהביא לימודם לידי מעשה, ובפרט בחודש אלול הקודם לראש השנה, יוכלו לעמוד "ניצבים" לפני ה' ביום ראש השנה. ואפשר להסביר זאת גם עפ"י מאמר חז"ל "ואהבת לרעך כמוך" - זה כלל גדול בתורה, והוא על מנת שיהיה שלום ואחדות בישראל.

יש עוד סגולה גדולה אל האחדות בימים האלו הקדושים, שעל ידי זה נזכה בדין, כמו שאמרו – "**חבור עצבים אפרים הנח לו, חלק ליבם עתה יאשמו**". הנה מילת כולכם, יש בה שני הוראות: א. על המעלה של אחדות שכולם בלב אחד. ב. על החיסרון. כמו שפירש רש"י על ותיקרבון אלי כולכם וכו' בערבוביא, קטנים דוחפים לזקנים, וזקנים לראשים.

לכן אמר אתם ניצבים היום בראש השנה, אם תהיו כולכם לפני ה' באחדות, אולם מוסיף תנאי שיהיה סדר וכבוד ביניכם, דהיינו ראשיכם שבטיכם תחילה ואחר כך כל איש ישראל, והחשוב חשוב קודם.

לכן חזר וסיים לעברך בברית ה', בלשון יחיד, כלומר אם תהיו כולכם באגודה אחת, אז אעפ"י שאתם נפרדים כל אחד לבדו, ראשיכם לבד זקניכם לבד בכל זאת ראוי לומר - לעברך בלשון יחיד, כיוון שאתם מאוחדים לשם שמים.

זוהי כוונתנו כאשר אנו אומרים בתפילת ראש השנה - "**ויעשו כולם אגודה אחד לעשות רצונך בלבב שלם**" - אעפ"י שכל אחד יעשה מעשה מחולק מחבירו, זה אוכל ומתענג וזה מתלבש בגדי כבוד - אם הכל לשם שמים, הרי מעשה כולם מעשה אחד לשם שמים. (עפ"י והם השמש לרב שלום משאש זצ"ל)

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה — רס"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד — ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה — שלום בן אברהם מיארה ז"ל

אהרון בן אהרון ויונה משה ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

אידה בת פיבי אוחיון ע"ה — חנה שלום בת מרים טיירי ע"ה

אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה — דינה בת רבקה עקנין ז"ל

רחל בת שולמית למשפחת שחר ע"ה

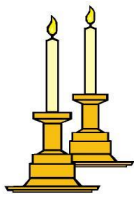
בס"ד כו' לחודש אלול ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 49
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ניצבים מפטירים

"שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּה'"
(ישעיהו פרק סא' - י')
לשנה טובה תיכתבו ותחתמו

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:23
יציאת השבת:	19:22
זמן רבנו תם:	19:58

עשרת ימי תשובה עפ"י שו"ע מסימן תרג' ופוסקים אחרונים

הקדמה כללית לעשרת ימי תשובה

עשרת ימי תשובה הם עשרת הימים שמראש השנה ועד יום הכיפורים. היות וה' יתברך חפץ ה' להיטיב לכל ברואיו, ובמיוחד לבני עמו, שעל ידם יורד שפע וברכה לכל העולם, קרוב ה' בימים אלו לכל קוראיו באמת, ופותח יד לשבים בתשובה.

לכן עפ"י הגמרא במסכת ראש השנה דף יח. ופסיקת הרמב"ם בהלכות תשובה בפרק ב' - אעפ"י שהתשובה יפה תמיד, בימים אלו היא יפה יותר ומתקבלת מיד, שנאמר בנביא ישעיהו פרק נה' ו': "**דִּרְשׁוּ ה' בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאֻהוּ בְּהיוֹתוֹ קָרוֹב**", ועפ"י המובא בפסיקתא רבתי - בימים אלו, אפילו יחיד שעושה תשובה, מקבלים תשובתו כתשובת ציבור.

לכן ראוי לכל אדם לפשפש במעשיו בימים אלו, כדי לשוב ולתקן את אשר עיוות במשך כל השנה, במיוחד יש לערוך חשבון נפש ותשובה בעניינים שבין אדם לחברו (בין אדם לזולתו), שהרי יום כיפורים לא מכפר על עבירות שבין אדם לחברו בלא שירצה תחילה את חברו – משום כך הנמצא בסכסוך כספי עם חברו, אל יפסוק לעצמו היתר, מפני שאין אדם רואה חובה לעצמו, אלא ילך לרב, שיורה לו כיצד לנהוג.

חובה קדושה על כל אדם לבקש מחילה בערב יום הכיפורים מאביו ומאמו, על כל מה שחטא ופגע בכבודם, ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא, ומזלזל בכבוד אביו ואמו.

מנהג האנשים יראי ה' אשר מתחסידים עם בוראם, ללמוד בימים אלו את ספר שערי תשובה לרבנו יונה ולערוך חשבון נפש בכל לילה לפני השינה, ומתוודים על חטאיהם ושבים אל ה', ובמשנה ברורה בסימן תרג' ס"ק ב' כתב שבעשרת ימי תשובה ראוי לכל אדם לנהוג כן.

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ג' ד' שכיוון שעשרת ימי תשובה הם הימים שבהם עיקר הדין לעולם ולאדם, נהגו ישראל להיזהר בימים אלו מכל איסור, ולהרבות בהם בתורה ותפילה, צדקה ומעשים טובים. וכן נוהגים להשכים בהם לבתי כנסיות לסליחות ותחנונים.

אמרו בשם האר"י, ששבעת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים הם כנגד שבעת ימי השבוע, ובכל יום נכון לאדם לתקן את עצמו בתשובה, בתורה ובמעשים טובים, כנגד מה שפגם באותו יום. ביום ראשון יתקן מה שפגם בימי ראשון, וביום שני מה שפגם בימי שני, וכן בכל הימים.

על בסיס פסיקת מרן בשו"ע בסימן תרג' ראוי מאוד לנהוג בימים אלו לדקדק יותר בענייני הלכה כגון כשרות. שאם בכל השנה מפני הדחק אדם נוהג כדעת מיעוט הפוסקים, בימים אלו ינהג כפי שראוי לכתחילה לדעת רוב הפוסקים. לדוגמא: גם ליהודים מיוצאי אשכנז ראוי בימים אלו לאכול בשר גלאט וכן להדר בנטילת מים אחרונים לפני ברכת המזון.

אמרו חז"ל במסכת קידושין דף מ: שלעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, וכן יראה את כל העולם כאילו חציו חייב וחציו זכאי, ולפי שהעולם והאדם נידונים אחר הרוב, עשה מצווה אחת – אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר (קהלת פרק ט', יח): וְחוֹטֵא אֶחָד יְאַבֵּד טוֹבָה הַרְבֵּה, בשביל חטא יחידי שעשה זה – איבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה.

פרטי הלכה

א. עשרת ימי תשובה, על כל אדם לפשפש במעשיו ולשוב בתשובה על מעשיו הרעים, ולהרבות במצוות, צדקות ומעשים טובים.

ב. התשובה אינה רק מעבירות שיש בהם מעשה, כגון חילול שבת, גזל ועריות, אלא כשם שצריך לשוב בתשובה מעונות אלו, כך צריך אדם לחפש בדעות רעות שיש לו, ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול, ומרדיפת הממון והכבוד, ומרדיפת המאכלות וכיו"ב, ואלו העוונות קשים יותר מאותם שיש בהם מעשה, שבזמן שאדם משתקע במדות רעות אלו קשה לפרוש מהם.

ג. יש נמנעים מלערוך נישואין בעשרת ימי תשובה, אולם למעשה הרוצים להינשא בימים אלו, ראויים לעידוד כדי להקדים הנישואין כל מה שאפשר, שזריזים מקדימים למצות, ואם הגיע החתן לגיל עשרים שנה, אין להחמיר בזה כלל, אלא יעשה הנישואין בעשרת ימי תשובה וישא ברכה מאת ה'.

ד. מנהג הכפרות שעושים על תרנגולים שנוי במחלוקת הפוסקים עוד מתקופת הגאונים. מרן בשו"ע פסק שיש לבטל מנהג זה, ואילו האר"י הקדוש תמך בקיום המנהג.

ה. היות ורבו המכשלות והתקלות על ידי זה, שהרבה שוחטים ניעורים זמן רב מהלילה, ומפני יגיעתם ועייפותם מרוב מלאכת השחיטה, והמחירות הרבה, אינם מרגישים היטב בפגימות הסכין ומרוב עייפות יכולים לבא לידי "דריסת הסכין" במהלך השחיטה ונמצאו מאכילים לישראל נבלות חס וחלילה, טוב לקיים את המנהג על מטבעות שיועברו לצדקה לעניים.

ו. אדם הרוצה לקיים מעין המנהג ולצאת ידי כל הספקות הנ"ל וכן מחשש טריפת העופות בשחיטה, יכול לקיים את המנהג באופן שקורא את נוסח הכפרות ומסובב בכסף בשווי של עוף בערך, ואת הכסף נותן בצדקה לעניים או למוסדות צדקה.

ז. חובה קדושה על כל אדם לבקש מחילה בערב יום הכיפורים מאביו ומאמו, על כל מה שחטא ופגע בכבודם, ומי שאינו עושה כן נקרא חוטא, ומזלזל בכבוד אביו ואימו.

ח. אם הבן או הבת לא ביקשו סליחה ומחילה, ימחלו לו ההורים בליבם, ויאמרו בפיהם בפירוש שמחלו לו על כל מה שחטא כנגדם, וכן הבעל והאשה ימחלו זה לזה על כל אשר חטאו אחד כלפי השני במשך כל השנה, ודברו בכעסם דברים אשר לא כן, וכן כל תלמיד שיש לו רב בעירו יבקש ממנו מחילה קודם יום הכיפורים..

דבר העורך

"**אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם**..." (פרק כט'-ט') דרכו של העולם, בשעה שמתעורר צורך לפעול ולעשות למען היהדות ולמען כבוד שמים, אומר כל אחד: מה אני ומי אני? דבר זה ראוי שיטפלו בו הרבנים, גדולי הדור וכדומה, ולא אני האדם הפשוט.

אולם, זו טעות חמורה ונזקיה רבים, לכן כשהדבר נוגע "**לפני ה' אלוקיכם**"- כשהמדובר הוא בכבוד שמים, מן הצורך שיהיה "**אתם ניצבים כולכם**"- כולם חייבים לפעול, גם "ראשיכם שבטיכם" וגם "מחוטב עציך ועד שואב מימיך". איש אל ישתמט מחובתו ואל יטיל את המלאכה על שכם הגדולים.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לזוג היקר רותם וזימרת גרנות הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם - משפחת גרנות הי"ו ומשפחת לייטנר הי"ו יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לשגית כהן הי"ו ולכל בני משפחתה לרגל הולדת בנם אריאל הי"ו בן אבישי הכהן ע"ה והכנסתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכי לגדלו יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכת הריח לפני הרחה – עובר לעשייתן

המקור בתלמוד

מוגמר הוא קטורת של בשמים שונים הנשרפים באש ומעלים ריח נעים אגב שריפה. בגמרא במסכת ברכות דף מג. מובא דיון בשאלה מאיזה שלב ניתן כבר לברך על מוגמר, והמסקנה היא שיש לברך עליו משעה שעולה תמרתו, שאז כבר עלה ריחו וכאשר בדעתו להריח אותו וליהנות מריחו.

"אמר רבי זירא אמר רבא בר ירמיה: מאימתי מברכין על הריח - משתעלה תמרתו. אמר ליה רבי זירא לרבא בר ירמיה: והא לא קא ארח! - אמר ליה: ולטעמיך המוציא לחם מן הארץ דמברך - והא לא אכל! אלא - דעתיה למיכל, הכא נמי דעתיה לארוחי".

מפרש רש"י

על הריח - של מוגמר. תמרתו - קיטור העשן שמתמר ועולה. הא לא ארח - לא הריח בו עדיין, ולא נהנה.

נראה שהגמרא מבררת זאת, מפני שכל ברכות הנהנין צריך לברכן לפני ההנאה וסמוך ככל האפשר להנאה, עפ"י הכלל: **"כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן"** (ולא עובר לעובר). שאלת רבי זירא: כיצד יברך משעלתה תמרתו של המוגמר, הרי עדיין לא הריח, צריכה ביאור – הרי גם בשאר ברכות הנהנין לא מצאנו חובה ליהנות מהדבר לפני שיברך עליו?

צל"ח

בצל"ח במסכת ברכות מג. ביאר ששאלת רבי זירא נבעה מכך שבשאר ברכות הנהנין חייב שיהיה לאדם קשר עם הדבר שהוא מברך עליו, כגון שיאחז אותו בידו, ואילו את עשן המוגמר אי אפשר לאחוז ביד, לכן חשב רבי זירא שאולי במוגמר צריך "לאחוז את ריחו" – כלומר להריח בו תחילה.

"ולכן נלע"ד דכל הברכות הוא מברך ברכת הנהנין בשעה שנוטל הדבר בידו, אבל המוגמר מונח על השולחן והמברך אינו אוחזו בידו וגם עדיין לא הריח בו, היה רבי זירא סבר שלא שייך לברך עליו קודם שיבוא הריח אל המברך.

ורבי ירמיה אמר לו שאפילו במוגמר מברך תיכף משתעלה תמרותו, והקשה לו רבי זירא והא לא קא ארח.

ועל זה השיבו רבי ירמיה כיון דסבירא לך שקודם שארח לא שייך ברכה שעדיין לא נהנה, אם כן המוציא גם כן, וכי על האחיזה מברך והרי על האכילה מברך והא לא אכל".

ביאור הלכה

וכן כתב בביאור הלכה סימן רטז' סעיף יב' ד"ה "קודם שיגיע" – שאפילו שאינו תופס את המוגמר בידו אין זה נחשב ל"קודם דקודם", כמו שפסק מרן בסימן קס"ז סעיף ג' לעניין הברכה על הלחם, משום ששם מחסר הלקיחה בידו והאכילה, מה שאין כן במוגמר לא מחסר אלא רק את ההנאה מריחו וזה נקרא קודם לעשייתם.

פסיקת הרמב"ם

להלכה נפסק שגם בברכה על הנאת הריח יש לברך לפני הרחת הבשמים, וכן פסק הרמב"ם במספר מקומות: בהלכות ברכות פרק א' הלכה ב'.

"ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו, ואפילו נתכוין לאכול או לשתות כל שהוא מברך ואח"כ יהנה, וכן אם הריח ריח טוב מברך ואחר כך יהנה ממנו, וכל הנהנה בלא ברכה מעל".

וכן פסק להלכה בהלכות ברכות פרק ט' הלכה א': "כשם שאסור לאדם ליהנות במאכל או במשקה קודם ברכה, כך אסור לו ליהנות בריח טוב קודם ברכה", ובהלכה ב': **"אין מברכין על המוגמר עד שתעלה תמרתו, וכיצד מברכין עליו, אם היה זה הנשרף ריח מעץ מברכין בורא עצי בשמים, ואם היה עשב עשבי בשמים, ואם היה ממין חיה וכיוצא בה מברך עליו בורא מיני בשמים".**

פסיקת הטור

כן פסק להלכה הטור בסימן רטז' שיש לברך על הנאה מריח טוב תהיה לפני שמריחים, כמו שיש לברך על הנאה מאכילה ושתיה לפני האכילה או השתיה. **"ברכת הריח כשם שאסור ליהנות באכילה ובשתייה עד שיברך כך אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך ויברך קודם הריח כמו שמברך על האוכל קודם האכילה אבל לאחריו אינו צריך לברך כלום".**

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

וכן פסק מרן להלכה בשו"ע בסימן רטז' סעי' א', שהברכה על הנאה מריח טוב תהיה לפני שמריחים: **"אסור ליהנות מריח טוב עד שיברך קודם שיריח, אבל לאחריו אינו צריך לברך כלום".**

משנה ברורה

וכך הביא להלכה במשנה ברורה סימן רטז סק"ג. שגם בברכת הריח צריך שתהא הברכה לפני ההרחה, ולהלכה אם שכח ולא בירך הפסיד ברכתו: **"דבעינן עובר לעשייתן וכמו באכילה ושאר מצות. כתבו האחרונים דאם שכח והריח בלא ברכה ונזכר לאחר שגמר מלהריח הפסיד ברכתו וכמו באכילה לאחר שגמר מלאכול שהפסיד ברכתו הראשונה..."**

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רטז' סעיף ב' כתב שאמנם את הברכה על הנאה מריח טוב צריך לברך לפני שמריחים, אבל בניגוד לאכילה ושתיה, אם יברך אחרי האכילה לא יהיה זה "עובר לעשייתן", בברכה על הנאה מריח טוב, אם לא בירך לפני שהריח, יכול לחזור ולברך ולהריח שוב.

"לכן כשם שאסור לישראל ליהנות ממאכל וממשקה קודם ברכה, כ"כ אסור ליהנות מריח טוב קודם שיברך, ויברך קודם הריח כמו שמברך קודם האכילה והשתייה, ואע"ג דלא דמי דבאכילה ושתייה אם יברך אח"כ הלא לא יהיה עובר לעשייתן מה שאין כן בריח, ירח ויריח, מכל מקום עיקר הברכה היא קודם שיריח כמו באכילה ושתייה ופשוט הוא דבזה לא דמי לאכילה ושתייה אם לא בירך קודם דאלו אכל ושתה בלא ברכה אסור לברך אח"כ, ובריח לא שייך זה, דיברך ויריח עוד..."

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן רטז' אות א' מנה מספר מצבים בהם מותר לאדם להריח את מיני הבשמים לפני הברכה, ובהם: אדם שרוצה לבדוק אם לדבר שלפניו יש ריח, מי שרוצה לבדוק בריחות הבשמים שלפניו מה ברצונו לקנות או לקחת עמו, מי שמצוננן ורוצה לבדוק אם מריח ועוד.

ילקוט יוסף

וכן כתב בספר ילקוט יוסף בסימן רטז' סעיף ב': **"יש שנהגו לנסות את הריח קודם שמברכים ברכת הריח, כדי לראות אם אכן יש בדבר ריח טוב או לא, ואין בזה כל חשש".**

סיכום

כמו בברכת הנהנין על אכילה ושתיה, גם בברכת הנאת הריח יש לברך לפני הרחת הבשמים, אבל בניגוד לברכת הנהנין על אכילה ושתיה, שאם יברך אחרי האכילה לא יהיה זה "קודם להנאה", בברכת הריח טוב, אדם שלא בירך לפני שהריח, יכול לחזור ולברך ולהריח שוב. יש מצבים בהם מותר לאדם להריח את מיני הבשמים לפני הברכה, ובהם: אדם שרוצה לבדוק אם לדבר שלפניו יש ריח, מי שרוצה לבדוק בריחות הבשמים שלפניו מה ברצונו לקנות או לקחת עמו, אדם שהוא מצונן ונחלש אצלו חוש הריח ורוצה לבדוק לפני שמברך אם מריח את ריח הבשמים וכדומה.

היות שברכת הנהנין על ריח טוב צריכה להיות כמו בברכת הנהנין על אכילה ושתיה "קודם להנאתן", וכן צריך בשעת הברכה לאחוז בדבר שעליו מברכים ביד ימין, לכן בברכה על ריח טוב ממוגמר שאי אפשר לאחוז אותו ביד בשעה שמברכים, אין לברך עלין עד שתעלה תמרתו, שאז הברכה היא הכי קרובה שאפשר לברך כ"קודם להנאתן".

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקים שהוא ירא מגדולתו.

"**וכבר בארנו שע"י היראה יבוא לדעת חכמה, שהגם שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מופרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. מה הבטיח משה לישראל כשהכניסם בברית בינם לבין הקב"ה?

א. פרנסה טובה ובריאות. ב. שיהיו קיימים לעולם.

ג. שיזכו לחיי העולם הבא. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

2. באיזה משל משתמש משה לומר לישראל שקל להשיג את התורה?

א. אינה בשמים. ב. אינה מכוסה וסתומה.

ג. אינה מעבר לים. ד. כל התשובות יחד נכונות.

3. ממה יתפלאו הגויים שיבואו מארץ רחוקה, כשיראו את ארץ ישראל?

א. מיופייה, וממעיינותיה הזכים. ב. מפירותיה הטעימים והבריאים.

ג. ממנהיגיה החכמים והנבונים. ד. מההרס, החורבן והשריפה של הארץ.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. "וְהַגְּדֹלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם" (פרק כט') למה הכוונה "הַגְּדֹלֹת לָנוּ"?

א. לדון בני אדם ולהעניש עפ"י עדים. ב. פירושי תורה שאינם עפ"י הסוד.

ג. למעשי ה' בעולם הגלויים לבני אדם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. "למען ספות הרוה את הצמאה..." (פרק כט') באיזה סוג חטא מדובר?

א. חוטא בשוגג. ב. חוטא בעצמו ומסית אחרים.

ג. חוטא במזיד. ד. "תינוק שנשבה" - חוטא אך צמא ללמוד את המצוות.

5. " כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד" (פרק ל') כיצד באה לידי ביטוי קרבה זו?

א. התורה מנוסחת באופן ברור. ב. התורה ניתנה בכתב ובעל פה.

ג. התורה עוסקת בכל תחומי החיים. ד. כל התשובות נכונות.

6. מה למדים מהפסוק "ושב ה' אלוקיך את שבותך..." (פרק ל')?

א. ה' ישיב את ישראל מגלותם בעצמו. ב. ה' גולה עם ישראל בגלותם.

ג. בשיבה מהגלות, יחזור הכל לתיקנו, כמו לפני החטא. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש בעל הטורים - כיתות ד' עד ח'

8. מה רמזו בפסוק: "ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך" (פרק ל')?

א. מנהג השכמה לסליחות בחודש אלול. ב. הגדרתם של עשרת ימי תשובה.

ג. החזרה בתשובה הכללית לפני בוא המשיח. ד. תשובות א' וב' נכונות.

ברכות והודעות

לתושבי חשמונאים וכלל ישראל - יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתכלה שנה וקללותיה - ותחל שנה וברכותיה, ושהשנה הבאה עלינו לטובה תהיה מתוקה טובה ומבורכת, הגברת האחווה בין חלקי העם, שנה של שמחה ונחת, שנה של אמונה שלימה, שנת תשובה, רפואה וגאולה שלימה.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941